

## Секція 2. Економічні науки

*Вдовіна Інеса Олексіївна, старший викладач  
кафедри фінансів імені Віктора Федосова,  
Київський національний економічний  
університет імені Вадима Гетьмана  
ORCID: 0009-0003-8720-6190*

*Славкова Алла Аркадіївна, кандидат економічних наук, доцент,  
доцент кафедри фінансів імені Віктора Федосова,  
Київський національний економічний  
університет імені Вадима Гетьмана  
ORCID: 0000-0002-8337-8679*

### ГАРМОНІЗАЦІЯ НЕПРЯМОГО ОПОДАТКУВАННЯ: ЄВРОПЕЙСЬКІ ОРІЄНТИРИ

Інтернет-адреса публікації на сайті:

<http://www.konferenciaonline.org.ua/ua/article/id-1234/>

Гармонізація податкових систем країн-членів ЄС – це вироблення і впровадження спільної стратегії у сфері податкових відносин, що передбачає координацію податкової політики, приведення у відповідність структури податкових систем та порядку стягнення основних видів податків у країнах-учасниках. В процесі гармонізації податкових систем може відбуватися уніфікація окремих податків (наприклад, мита), але метою Євросоюзу було і залишається приведення податкової політики країн-членів в стан відповідності і злагодженості, а не створення єдиної уніфікованої податкової системи. Право стягувати податки та впроваджувати власну податкову політику є невід’ємним правом кожної країни, атрибутом державності та національного суверенітету. Тому Європейська Комісія лише координує та гармонізує податкову політику, що проводять суверенні держави-члени на своїй території.

Гармонізація податкових систем, перш за все, має на меті забезпечення нейтральності податків та створення недискримінаційного оподаткування всіх учасників ринку. З позиції функціонування єдиного внутрішнього ринку ЄС, як території без внутрішніх кордонів, податкова політика має сприяти реалізації основоположних свобод єдиного ринку, а саме вільному руху товарів, послуг, осіб та капіталу. Створення будь-яких перешкод або неконкурентних позицій (як обмежень, так і надання необґрунтованих преференцій при оподаткуванні) не допускається.

По-друге, податкова гармонізація націлена на мінімізацію можливостей ухилення від сплати податків, рівно як і можливостей подвійного оподаткування доходів суб’єктів, що здійснюють діяльність одночасно в декількох країнах ЄС.

І третій орієнтир – це забезпечення гарантій достатнього обсягу податкових надходжень до бюджетів країн-членів ЄС [1].

В цьому контексті особливої уваги заслуговує гармонізація непрямих податків. З одного боку, непрямі податки є найбільш фіскально-ефективними, але з іншого – можуть створювати значні перешкоди для руху товарів та послуг, викривляти ринкові стимули та конкуренцію. Тому гармонізація непрямих податків, а саме – податку на додану вартість (ПДВ) та акцизного податку, постійно перебуває у фокусі уваги Європейської комісії. Основним інструментом такої гармонізації виступають відповідні Директиви ЄС, які встановлюють загальні принципи та рамки застосування непрямих податків.

Національне законодавство країн-членів у сфері оподаткування ПДВ базується на Директиві ЄС № 2006/112/ЄС від 28 листопада 2006 року «Про загальну систему податку на додану вартість», яка зокрема встановлює ставки, умови звільнення від ПДВ, відступи (derogations) від загальних рамок, дозволені державам-членам ЄС за відповідних обставин, та механізми узгодження таких відступів. Дана Директива також описує спеціальні схеми оподаткування ПДВ для малого бізнесу, фермерів, вживаних товарів тощо.

Гармонізація акцизного оподаткування регламентується Директивою Ради (ЄС) №2020/262 від 19 грудня 2019 року «Про загальний режим акцизного податку». Ця Директива встановлює загальний режим акцизних податків, якими прямо або опосередковано оподатковують споживання енергетичних продуктів та електроенергії, спирту та алкогольних напоїв, обробленого тютюну. Специфічні положення щодо гармонізації викладено в окремих Директивах для кожної групи товарів:

- енергетичні продукти та електроенергія – Директива 2003/96/ЄС;
- спирт та алкогольні напої – Директиви 92/83/ЄЕС та 92/84/ЄЕС;
- тютюнові вироби – Директива 2011/64/ЄС [2].

Держави-члени можуть самостійно запроваджувати і негармонізовані акцизи на інші групи товарів, наприклад, на каву або на тару для напоїв.

Тобто практична реалізація непрямого оподаткування в рамках гармонізованих норм та безпосередньо адміністрування податків залишаються повноваженнями держав-членів ЄС.

На поточний момент проводиться реформування європейської системи непрямого оподаткування (зокрема оподаткування ПДВ), метою якого є адаптація до цифрової економіки. Об'єктивне зростання ролі цифрових платформ та обсягів цифрових послуг спонукають Європейський Союз до запровадження новітніх технологій податкового контролю та адміністрування податків.

Однією із ключових змін є запровадження гармонізованих вимог цифрового звітування по транзакціях (DRRs) та стандартизованих електронних інвойсів. Проєкт "DRR" передбачає перетворення змісту нормативних вимог регулятора в машиночитаний формат (код), який надсилається піднаглядним

суб'єктам через спеціальну платформу та дозволяє автоматично сформувати й отримати звіти відповідно до вимог. Широке запровадження такого цифрового звітування дозволяє однозначно й правильно інтерпретувати нормативні вимоги, знизити кількість пояснень та консультацій щодо них, а також знизити складність регулівних впливів.

Обіг стандартизованих електронних інвойсів регламентується Директивою 2014/55/ЄС Європейського Парламенту та Ради від 16 квітня 2014 р. «Щодо електронного виставлення рахунків за державні закупівлі». Численні формати електронних рахунків, що використовувалися різними країнами-членами, значно ускладнювали рух товарів і послуг, створювали додаткові проблеми в адмініструванні податків та призводили до значного зростання витрат підприємств та державних установ. Крім того, за підрахунками Єврокомісії, перехід на уніфікований та стандартизований електронний інвойс дозволяє економити до 40 млрд. євро щорічно. Наразі продовжується процес імплементації Директиви до національного законодавства країн – членів ЄС з розширенням меж її застосування.

Реформа проводиться в два етапи. На першому етапі – до 2028 року – будуть розроблені стандартизовані вимоги до цифрового звітування по транзакціях, але без попередньої авторизації транзакцій податковими органами. Також будуть введені стандартизовані електронні інвойси для операцій B2B та B2G між країнами в рамках єдиного ринку ЄС. На цьому етапі прийняття електронних інвойсів отримувачами не є обов'язковим.

На другому етапі – з 2028 року – обов'язкове цифрове звітування по транзакціях та обов'язкове використання стандартизованих електронних інвойсів [3].

Наступною важливою зміною є розширення механізмів Єдиного вікна (One Stop Shop, OSS). Запроваджене в липні 2021 року, воно дозволяє платникам ПДВ, що постачають товари та послуги в більш ніж одну країну-учасницю, реєструватися платником ПДВ лише один раз, через Єдине вікно. Найближчими роками механізм Єдиного вікна буде розширено на постачання товарів із подальшою збіркою та встановленням вживаних товарів, енергоносіїв та внутрішніх товарів. Також такий механізм розшириться для послуг, що надають постачальники – нерезиденти ЄС для всіх осіб, що не є платниками ПДВ.

Ще однією важливою зміною системи оподаткування ПДВ є перехід на так звану *definitive system*, коли всі операції оподатковуються за місцем постачання.

Для України на шляху до членства в ЄС дуже важливо якісно запроваджувати норми європейського законодавства в національну практику непрямого оподаткування. У найближчій перспективі в українське

законодавство слід імплементувати норми Директив ЄС щодо звільнення від сплати ПДВ, щодо відшкодування ПДВ; Директив ЄС щодо акцизного податку та оподаткування підакцизних товарів; Директиви ЄС щодо непрямих податків з метою залучення капіталовкладень. Слід продовжувати імплементацію Директиви ЄС 112 «Про загальну систему податку на додану вартість» в частині ризиків подвійного оподаткування або не оподаткування.

Важливим завданням для України також є удосконалення адміністрування непрямих податків. Для цього важливо гармонізувати українське законодавство з такими нормативно-правовими актами, як Директиви ЄС про збір податків, про адміністративну співпрацю, Регламенти ЄС про адміністративну співпрацю з питань ПДВ та з питань акцизних зборів. Державна податкова служба має приєднатися та активно працювати в таких операційно-інформаційних системах, як CCN/CSI (ІТ-платформа для обміну податковою інформацією компетентними органами ЄС), VIES (система обміну інформацією про ПДВ), EMCS (система контролю за переміщенням підакцизних товарів алкоголю, тютюну та енергоносіїв), E-commerce та One Stop Shop (OSS) [4].

Перспективним також вбачається перехід на стандартизовані електронні інвойси замість актів виконаних робіт та податкових накладних.

Українському бізнесу слід позбутися ілюзій, що в ЄС система оподаткування легше, контроль податкових органів слабше, а ставки оподаткування нижче. Слід бути готовим до сумлінного, прозорого та технологічного ведення бізнесу з широким використанням інформаційних систем у сфері оподаткування.

### **Література:**

1. Гармонізація та уніфікація податкової політики в межах Європейського Союзу. URL: [https://pidru4niki.com/18860313/finansii/garmonizatsiya\\_unifikatsiya\\_podatkovoyi\\_politiki\\_mezhah\\_yevropeyskogo\\_soyuzu](https://pidru4niki.com/18860313/finansii/garmonizatsiya_unifikatsiya_podatkovoyi_politiki_mezhah_yevropeyskogo_soyuzu)
2. Директива Ради (ЄС) 2020/262 від 19 грудня 2019 року про загальний режим акцизного податку (нова редакція). URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984\\_028-20#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_028-20#Text)
3. Гайдай Ю. Гармонізація податкової політики з ЄС. Рамки та можливості для України. URL: <https://ces.org.ua/harmonizing-taxes-with-the-eu-brief/>
4. Присяжна Л. Податкові зміни, що необхідні Україні для вступу в ЄС URL: [https://biz.ligazakon.net/news/212565\\_podatkov-zmni-shcho-neobkhdn-ukran-dlya-vstupu-v-s](https://biz.ligazakon.net/news/212565_podatkov-zmni-shcho-neobkhdn-ukran-dlya-vstupu-v-s)